

Wij zijn niet van *gisteren*

Gemeente van Christus,

Wie liefheeft kan *toveren*. Ga maar na: als je van iemand gaat houden ontstaat er iets dat er eerder niet was: een relatie, een vriendschap, een huwelijk. En wat duiden we aan met zulke woorden? Kun je het zien, kun je het aanraken? Ja, een huwelijk kun je nog aanwijzen in een trouwboekje of in de ringen die je draagt. Maar is dat het huwelijk zelf? Het verwijst er toch alleen maar naar?

De toverwereld van vriendschap

Nee, wat er ontstaat is, wat ik zou willen noemen, een ‘toverwereld’. Het is de wereld die ontstaat tussen twee mensen als tussen twee polen. Een wereld waarin je ook jezelf opnieuw ontdekt. Nieuwe dimensies, nieuwe verbanden, nieuwe vreugdes. Het gebeurt in vriendschappen, in de relatie tussen ouders en kinderen, in huwelijken.

Misschien herkent u deze situatie: je ziet iemand bellen; je weet niet met wie. Maar door de manier van reageren, de manier van lachen, de onderwerpen die ter sprake komen, hoor je toch wie de andere beller is. ‘Ah, ze belt met haar moeder’, ‘Het is zijn vriend’ Je hoort het aan alles, de stem, de intonatie, het woordgebruik. Die ander roept iets unieks op!

Alles wat namelijk een ander in je oproept is uniek. Bij iedereen zijn we weer een beetje een andere ‘ik’. Je vrouw roept hele andere dingen in je wakker dan je zus, op je man reageer je heel anders dan op je vader. En elke vriend weet iets bijzonders in je los te maken. Je bent dezelfde, maar toch ook weer een beetje anders. Daarom zijn mensen met vrienden en relaties *rijke* mensen – veel verschillende aspecten en dimensies van je mens-zijn worden zo gewekt.

Een wereld die instort

Vandaag staan wij stil bij onze overleden geliefden. Twaalf namen hebben er geklonken. We hebben hun namen liefdevol en dankbaar uitgesproken en heel

even riep dat weer hun gezicht terug. We kunnen het ons soms niet voorstellen dat ze er niet meer zitten. Hun plek is vandaag nadrukkelijker leeg dan ooit.

Als we de stem herinneren van onze overleden man of vrouw, van vader of moeder, dan kan er weer een glimlach op je gezicht komen. ‘Hij kon het zo mooi zeggen’ of ‘zij had zo haar eigen geluid’. De herinnering aan die stem kan weer iets oproepen van die ‘toverwereld’ die er bestond tussen jullie. Niemand anders kan dat zoals hij of zij dat kon. Daarom is één van de angstigste dingen van de rouw dat soms die herinnering vervaagt. Je voelt paniek als je even niet meer zijn gezicht kunt herinneren, als je haar stem niet meer kunt oproepen.

Het afscheid is niet klaar als we het kerkhof achter ons laten – dan begint het pas. Het afscheid daalt steeds dieper neer in je en raakt steeds meer facetten van je leven. Eerst is het nog als een roes, als een vreselijke droom. Maar als je daaruit ontwaakt is het niet anders. Het zal nooit weer hetzelfde zijn.

Dit is wat er gebeurt: *er stort een wereld in*, een wereld om je heen en een wereld diep van binnen. De toverwereld die er was tussen die twee polen, tussen jou en die ander – die wereld valt weg. Als ik zeg dat het een toverwereld was, bedoel ik niet dat die niet echt was. Want nu pas voel je hoe *echt* en veelomvattend die wereld was. Een deel van je eigen leven, een deel van je eigen ziel is weggescheurd. Dat deel dat alleen die ander kon oproepen.

Leven met gemis

Hoe moet je dan verder? Kan een mens dat verdragen? Ieder mens verwerkt dit op een andere manier. En inderdaad, wonder boven wonder, vinden veel mensen weer de moed om verder te leven. Toch zijn er twee mogelijke gevaren waar we elkaar voor proberen te behoeden. Twee manieren om voor de pijn en het verdriet weg te vluchten: de vlucht in het *verleden* en de vlucht in de *toekomst*.

De ineenstorting van de toverwereld willen we immers voorkomen door zoveel mogelijk vast te houden van onze overleden geliefde. Natuurlijk koesteren we de foto's en de zaken waar hij zo van hield. Natuurlijk vertellen we de verhalen over haar aan de hand van wat we nog van haar hebben. Zijn stoel, haar hoekje. Aan de ene kant houdt het de band nog een beetje in stand, aan de andere kant markeert het de leegte. Maar hoe gaat dat verder als de weken, de maanden en de jaren verstrijken? Maken we van ons huis een gedenkplaats voor wie er niet meer is? Richten we een museum in voor het dierbare en verloren verleden? Leven we verder als conservator van verloren schatten? Ja, dat gebeurt.

Anderen kunnen het verleden wel afsluiten en draaien zich om. Zij hebben leren leven uit het geloof in de opstanding of de hemel. Bij het graf zijn moedige woorden gesproken over ‘bij de Heer zijn’ en troost geput uit het geloof dat hij of zij ‘het nu beter heeft’. En hoe kostbaar is deze troost! Maar er zijn mensen die zo het heden verlaten en zich nog alleen maar richten op de toekomst. De sterke verwachting dat met je eigen dood de vereniging met je geliefde weer zal plaatsvinden in de hemel kan zo sterk worden, dat het een levensdoel wordt. Je verlangt naar die dag waarop je elkaar weer zult zien. Leven wordt ‘wachten op de dood’, wachten op het einde. Je hebt het leven al verlaten nog voor je sterft.

Niet van gisteren

En zeker: het is begrijpelijk als dit gebeurt, zowel het één als het ander. Maar het zijn *vluchtwegen*, het leven-hier-en-nu stopt! Wie zichzelf alleen nog kan verbinden aan het *verleden* – ‘toen we nog samen waren’ – of wie zich alleen nog kan verbinden met de *toekomst* – ‘als we weer samen zijn’ – verlaat het heden. Je leeft niet meer *vandaag*. De relaties met mensen om je heen zullen verwateren, je werkelijke belangstelling voor hen verdwijnt. Langzaam zal ook hun belangstelling in jou verminderen, want waar jij bent, daar kunnen zij niet komen – een onbereikbaar verleden en een onbereikbare toekomst. Het maakt nog eenzamer en die eenzaamheid doet je nog verder vluchten.

Paulus zegt in onze tekst dat wij ‘*toebehoren aan de dag*’ en letterlijk staat daar: ‘wij die toebehoren aan *overdag*’. Nog anders gezegd: wij behoren toe aan *vandaag*. Wij zijn niet van gisteren, wij zijn ook niet van morgen, nee, wij zijn van vandaag. Kinderen van de dag en kinderen van het licht. En Paulus voegt daar aan toe: ‘*Wij behoren niet toe aan de nacht en de duisternis, dus laten we niet slapen, zoals de anderen, maar laten we waken en op onze hoede zijn*’.

Nachtbrakers en slaapkoppen

De achtergrond van Paulus’ opmerking was vergelijkbaar met waar wij het over hebben. Als je dit hele briefje van Paulus leest, krijg je een beeld van wat daar speelde. Paulus had deze gemeente gesticht en hen gewaarschuwd dat het niet gemakkelijk zou zijn als christen in het Romeinse rijk: er zou vervolging komen. En die *wàs* gekomen. De gemeente van Thessalonica had het zwaar te verduren onder de stadsgenoten en de Romeinen en er werd ernstig geleden.

Tegelijk was er in deze gemeente (net als in alle vroegchristelijke gemeenten) een sterke verwachting van het nabije einde. Had Jezus niet zelf gezegd dat de

toenmalige generatie niet zou sterven voordat het allemaal zou gebeuren? Die verwachting zinderde nog steeds door alle gemeenten heen. En dus hadden de christenen uit Thessalonica daarover kennelijk een paar prangende vragen gesteld aan hun stichter Paulus. Hij gaat daar uitgebreid op in. Paulus legt uit wat ze wel en wat ze niet mogen verwachten en probeert de al te sterke verwachtingen wat te temperen – zei Jezus immer ook zelf niet dat ‘*de Mensenzoon zou komen als een dief in de nacht*’ – totaal onverwacht!

En dan komen we bij ons gedeelte. Ook Paulus ziet het grote gevaar van een te sterke verwachting van een spoedige komst. Dat de gelovigen er troost uit putten is goed, maar als ze hun hele leven richten op de komst van Jezus, dan verlaten ze het heden en vluchten ze in de toekomst. Daar wil hij voor waarschuwen.

Paulus maakt het duidelijk door die woorden van Jezus zelf verder uit te werken. Als Jezus komt als een ‘dief in de nacht’ en je bent alleen maar bezig met de verwachting van *die* komst, dan zou je alleen nog maar ’s nachts gaan leven. Zoals iemand in onze tijd bang is ’s nachts te worden overvallen en daarom de hele nacht opblijft om de eventuele overvaller te kunnen pakken. Het gevolg is dat je overdag bekaf bent en in slaap zult vallen. Wie alleen maar bezig is met de ‘*dief in de nacht*’ leeft niet meer *overdag*. Dat kan toch niet de bedoeling zijn, zegt Paulus: de nacht is voor nachtbrakers en slapers. Maar wij zijn ‘kinderen van het licht’ en behoren toe aan de dag, aan het leven, aan vandaag.

‘Ja maar...’, zouden de Thessalonicenzen kunnen antwoorden, ‘Ja, maar als wij om ons heen kijken, als wij in het hier-en-nu moeten leven, dan zien we alleen maar narigheid. We zien dat we vervolgd worden, we zien, waar we ook kijken, Romeinse soldaten die ons het leven zuur willen maken’. En dat zou u ook kunnen zeggen: ‘Als ik probeer te leven in het hier-en-nu, kom ik alleen maar de leegte en het gemis tegen. Overal waar ik kijk ervaar ik het gemis’.

Oog in oog met de angst

En kijk dan eens wat Paulus doet! Hij roept het beeld op van zo’n Romeinse soldaat met een gepantserd bovenlijf en zo’n fiere helm met pluim erop en gebruikt het om hun eigen leven te duiden. Je moet maar durven! ‘Jullie moeten er uitzien als zo’n soldaat, maar dan met het pantser van geloof en liefde en met de trotse helm van de hoop’. Paulus roept hen op het moeilijkste te doen wat er is: kijken naar dat waar je bang voor bent. Oog in oog met je angst. De Thessalonicenzen zijn als de dood voor die Romeinse soldaten met hun pantsers en helmen – ‘*Kijk ernaar!*’ zegt Paulus, ‘Kijk ernaar en leer ervan’. Loop niet weg,

vlucht niet in de verleden of in de toekomst, duik niet onder in de nacht, maar leef overdag, leef hier-en-nu! Kijk naar die soldaten en word zelf een soldaat van geloof, hoop en liefde.

Ik zou het niet durven zeggen zoals Paulus doet. Maar ik wil het ons wel ter overweging meegeven. Kunnen *wij* dat ook doen? Kunnen *wij* kijken naar onze angst? Kijken naar onze leegte? Het antwoord is vandaag: ‘ja!’ Ja, vandaag doen we dat, vandaag noemen we de namen van wie we missen, steken een kaars aan, voelen de rauwe pijn van het gemis. We lopen er niet voor weg, maar kijken ernaar. En juist vandaag houdt Paulus ons voor: Leef dan ook zo! Leef overdag, leef in het hier-en-nu – ook als vandaag alleen maar leegte en gemis biedt! Kijk naar het gemis en vlucht niet langer. Sta maar oog in oog met de pijn. Oog in oog met het verdriet. Er is geen weg omheen, je kunt er alleen maar doorheen.

Drie woorden van troost

Paulus roept het beeld op van de soldaat – het angstbeeld van de christenen van Thessalonica –, maar hij verbindt dat met drie kernwoorden van het evangelie: ‘*geloof, hoop en liefde*’. Die drie woorden bergen het geheim in zich van deze manier van leven. Ook wij mogen het met deze drie woorden doen:

Geloof – geloof is in het Grieks hetzelfde woord als *vertrouwen*. Geloof is niet instemmen met waarheden, geloof is: het erop wagen, op weg gaan. Niet omdat je zeker weet dat het goed gaat, maar omdat je *vertrouwen* hebt in Degene die meetrekt: Jezus, de tochtgenoot. Van hem zegt Paulus: ‘*die voor ons gestorven is, zodat wij, of wij nu wakker zijn of slapen, zullen leven met Hem*’. Geloof is het vertrouwen dat we niet alleen vroeger in Gods hand geborgen waren, toen alles nog goed was, en ook niet alleen dat we na onze dood in Gods hand geborgen zijn, maar dat we ook nu en hier, midden in onze eenzaamheid ‘met Hem mogen leven’.

Liefde – dat is het woord dat viel toen wij het hadden over de toverwereld van vriendschap en relatie. Liefde schept nieuwe werelden, ook als oude werelden instorten. Wie zich opent voor de liefde kan nieuwe dingen verwachten, van God en van mensen. En nee, dat maakt het verlies niet goed. De wond blijft een wond en wat we verloren komt nooit weer terug. Maar wie vlucht in het verleden vindt niets dan dode herinneringen. En wie vlucht in de toekomst verliest het leven in de ijle lucht van wat nog niet is. Maar wie liefde geeft en liefde ontvangt vindt nieuwe kracht om verder te leven. Kijk maar om je heen:

er zijn mensen die van je houden en er is een God die van je houdt. Liefde schept nieuwe werelden!

Hoop – dat is de verwachtingsvolle blik naar de toekomst. Het is geen geloof in een spoorboekje naar het einde en het is evenmin een vluchten in een ‘eind-goed-al-goed-scenario’. Hoop is de open, verwachtingsvolle blik naar wat komen gaat, het vertrouwen dat de toekomst naar ons toe komt. Het is een ontvangende houding die mensen de rug weer laat rechte en doet opstaan. Niet voor niets noemt Paulus het de helm (*met pluim!*) – de trots van elke soldaat.

Geloof, hoop en liefde – drie woorden van troost. Drie woorden met een diep geheim. Het zijn geen woorden om alleen maar over te preken of in stilte over te mediteren. *Geloof, hoop en liefde* – het zijn woorden waarmee je op pad kunt gaan, midden in de vervolging voor de Thessalonicenzen, en midden in het verdriet en het gemis dat we vandaag voelen. ‘*Troost elkaar en wees elkaar tot voorbeeld*’ voegt Paulus er heel praktisch aan toe. Dat betekent: wees er voor elkaar en leef vandaag!

Want wij zijn niet van gisteren!
En wij zijn ook niet van morgen!
We zijn kinderen van het Licht,
kinderen van de dag, kinderen van God.

Ik bid dat God het ons geven wil: dit geloof, deze liefde en deze hoop.
Vandaag en alle dagen van ons leven.

Amen.